

3. Dánsko

Také v této zemi jsou univerzitní sociologické ústavy, a to v Kodani a v Aarhusu. Jejich funkce je obdobná jako ve Švédsku a Norsku, ale jsou zatím málo rozvinuté. Sociologický ústav v Kodani se opírá o zahraniční pomoc. Ředitel ústavu prof. Svastoga přišel do Kodaně z Oslo, prof. Israel ze Švédska; ústavu vypomáhají také Američané, t.č. Dr. Webb. Studium je organizováno podobně jako v jiných skandinávských zemích. Požadavky na tříleté studium jsou vysoké, vyšší než u nás na studium pětileté, a dokonce vyšší než na kandidátské minimum ze sociologie! Je třeba zdůraznit, že studium se plně soustřeďuje na sociologii a nerozptyluje se vedlejšími obory, studiem jazyků, apod.

Zatím je vědecky nejvýznamnějším ústavem *Dánský ústav pro aplikovaný sociální výzkum*, vedený H. Friisem a financovaný ministerstvem sociálních věcí. V Dánsku, stejně jako v jiných skandinávských zemích, jsou tato ministerstva význačnými podporovateli a zadavateli sociologického výzkumu. Tento ústav má značný vliv na dánskou sociální politiku a má také významné postavení mezinárodní, zvláště v mezinárodních organizacích. Je příkladem sociologické orientace, vhodné pro malé země.

Tematické zaměření ústavu je výrazně sociálně politické. Pracovníci ústavu se účastní osobně i výsledky své vědecké práce na přípravě dánské sociální reformy. Věnují pozornost také sociálně ekonomickému rozvoji Grónska. Hlavní tematické okruhy výzkumu jsou:

- Práce a pracovní podmínky v různých odvětvích a oborech dánské ekonomiky.
- Mzdová politika a sociální problémy nejnižších příjmových skupin obyvatelstva.
- Časový režim, zejména volný čas dánského obyvatelstva.
- Sociální stratifikace, včetně mobility a migrace.
- Sociální struktura měst a vesnic.
- Sociální gerontologie.
- Dánská soustava sociálního zabezpečení.
- Sociální problémy osob se sníženou pracovní schopností.
- Výchova a vzdělání, dánský školský systém.
- Sociální politika a sociální rozvoj.
- Sociální deviance, hlavně kriminalita a alkoholismus.
- Využívání poznatků sociálních věd.

Ústav vydává vlastní publikační sérii, v níž uveřejňuje výsledky výzkumů. Publikace se vydávají dánsky nebo anglicky.

Dalším důležitým sociologickým pracovištěm je *katedra organizace a průmyslové sociologie při Vysoké škole obchodní v Kodani*, kterou vede T. Ager s n a p. Pracuje převážně pro dánský průmysl, obchod a odborové organizace. Průmyslová sociologie je integrována do teorie organizace.

Dánská vysoká škola sociální (Danmarks Sociale Højskole) v Kodani vychovává so-

ciální pracovníky a pracovnice a tzv. sociální poradce. Kromě výuky je jeden rok věnován praxi pod vedením vysokoškolských odborníků. V nejbližší době se bude škola reorganizovat podle švédského vzoru.

Závěr

Sociologie v uvedených skandinávských zemích nemá dlouhou tradici. Ve všech zemích je patrné, že má promyšlenou a cílevědomou koncepci, a to ve svém celku i v jednotlivých ústavech a pracovištích. Hledá a nachází vhodnou polohu mezi teorií a empirií a mezi teoretickým studiem a aplikovaným výzkumem. Je dostatečně konkrétní, aby byla schopná řešit závažné sociální problémy svých zemí a aby vychovávala budoucí sociology, znalé problematiky vlastních zemí. Nespouští ze zřetele ani vztahy mezinárodní, zejména aktivní účast v různých mezinárodních organizacích. Československý sociolog, který do těchto zemí zavítá a naváže kontakt s jejich sociology, se může mnohému přiučit a může také mnohé závidět.

Vybraná literatura

A. Švédsko

1. B. Anderson a kol., *Sociologiska metoder (Sociologické metody)*, Stockholm 1965.
2. G. Boalt, *Familje problem (Problém rodiny)*, Stockholm 1962.
3. G. Boalt a kol., *Sociologi (Sociologie)*, Stockholm 1951.
4. E. Dahlström (vyd.), *Svensk samhällstruktur i sociologisk belysning (Struktura švédské společnosti a sociologie)*, Stockholm 1965.
5. G. Karlsson (vyd.), *Familjen i samhället (Rodina a společnost)*, Stockholm 1965.
6. D. Lundberg-O. Hulten, *Individen och massmedia*, Stockholm 1968.
7. W. William-Olsson, *Stockholms Structure and Development*, Uppsala 1960.

B. Norsko

1. International Peace Research Institute, Oslo — List of Publications, 1968.
2. Institute of Criminology, 1954–1964, Oslo 1965.
3. 12 Years of Social Science Research, Oslo 1963.
4. Work Research Institutes: Industrial Democracy Project in Norway 1962–1968, Oslo 1968 (cykl.)

C. Dánsko

1. Acta sociologica, časopis od r. 1956.
2. H. Friis, *Sociology in Denmark*. In: Contemporary Sociology in Western Europe and in America, 1967 (tam další bibliografie).
3. E. Shanas-P. Townsead-D. Wedderburn-H. Fris-P. Milhoj-J. Stehouwer, *Old People in Three Industrial Societies*, London 1968.

Václav Lamser

Mezinárodní konference sociálních psychologů v Praze

Ve dnech 7.—11. října 1968 proběhla v pražském hotelu International významná mezinárodní konference o sociální psychologii. Konferenci uspořádal Psychologický ústav ČSAV spolu s výborem Transnational Social Psychology při Social Science Research Council (New York) a Evropskou asociací pro experimentální sociální psychologii. Uspořádání pražské konference bylo dohodnuto na mezinárodním setkání sociálních psychologů ve Vídni v dubnu 1967¹ a její program byl připraven mezinárodním výborem ve složení Henri Tajfel (Anglie) —

¹ Srv. J. Janoušek, *Mezinárodní konference sociálních psychologů ve Vídni*, Československá psychologie, č. 5, 1967, s. 476–477.

předseda, Martin Irle (NSR), Vladimír Jádov (SSSR), Jaromír Janoušek (ČSSR), Harold Kelley (USA) a Serge Moscovici (Francie). Organizaci zajistil československý přípravný výbor — Vladimír Tardy (předseda), Anton Jurovský (předseda Čs. psychologické společnosti), Věra Bokorová, Zdeněk Helus a Jaromír Janoušek (tajemník). Za Social Science Research Council spolupracoval prof. Riecken a prof. Singer a významnou pomoc poskytlo Středisko pro sympozia ČSAV, vedené Dr. Panczakem.

Vynikající obsazení předními sociálními psychologiy a intenzivní pracovní náplň učinily z konference svého druhu výjimečnou událost v této moderní, rychle se rozvíjející vědní oblasti. Spolu s dvanácti pracovníky z Československa se konference zúčastnili 3 sociální psychologové z Anglie, 3 z Francie, 2 z Holandska, 3 z Itálie, 2 z Jugoslávie, 1 z Kanady, 3 z Německé spolkové republiky, 1 z Norska, 1 z Polska, 1 z Rumunska, 1 ze Sovětského svazu, 9 z USA. Mezi účastníky byla řada známých zahraničních sociálních psychologů, jako Leon Festinger, Morton Deutsch, Claude Flament, Hilda Himmelweitová, Henri Tajfel a další. Počet účastníků byl limitován, aby mohl být zajištěn dělný ráz a bezprostřední kontakt všech účastníků mezi sebou navzájem. Kromě představitelů pořádajících institucí uvítali účastníky za presidium ČSAV akademik Jan Filip. Předseda ČSAV František Šorm uspořádal pro účastníky konference banket.

Vlastní program konference se skládal jednak z plenárních zasedání, jednak z pracovních skupin. Na plenární zasedání byly zařazeny tři přednášky s koreferáty. D. T. Campbell referoval o kvazi-experimentálních projektech pro sociálně psychologické vyhodnocování společenských experimentů, H. Himmelweitová o *Sociálně psychologických aspektech výchovy*, M. Deutsch o *Produktivních a destruktivních konfliktech*. V bohaté diskusi byly posouzeny možnosti i meze základního sociálně psychologického výzkumu vzhledem k požadavkům ekonomických projektů, školských reforem, mezinárodních vztahů a jiných oblastí společenské praxe.

Těžištěm konference bylo jednání šesti pracovních skupin, kde byla prodiskutována řada výzkumných sdělení a zaujato stanovisko k současnému stavu v jednotlivých problémových okruzích.

1. Ve skupině *Socializace dětí a mládeže* se účastnili A. Jurovský (Bratislava), H. Himmelweitová (Londýn), G. Jahoda (Glasgow), N. Mansurov (Moskva), S. Mika (Varšava), J. Odehnala E. Vančurová (Praha), J. Singer (Stony Brook), R. Zajonc (Ann Arbor). Byly tu posouzeny obecné problémy socializace, jako je její širší a užší pojetí, proces a výsledek, klíčová úloha norem v socializaci, vliv společnosti na socializační činitele a socializačních činitelů na subjekt socializace, věková období, aj. Zároveň byla věnována pozornost speciálním otázkám — sociální mala-

daptaci a delinkvenci, vlivu různých faktorů sociálních prostředí z hlediska jejich specifické váhy atd., a byly prodiskutovány možnosti kulturně srovnávacího výzkumu v této oblasti.

2. Skupinu *Kognitivní a behaviorální konzistence* tvořili R. Abelson (New Haven), V. Bokorová (Praha), L. Festinger (New York), C. Flament (Aix-en-Provence), V. Kováliková (Bratislava) a M. Irle (Mannheim). Byla rozlišena kognitivní disonance a různé typy inkonzistencí, byly posouzeny možnosti definovat psychologicky vyvážené a nevyvážené stavy pomocí molekulárního pojetí. Hovořilo se o možnosti různých styků v rozhodování vzhledem ke konzistenci a disonanci, o rozdílech stavů před a po rozhodnutí a o možnosti různých odpovídajících experimentálních projektů.

3. Ve třetí skupině *Interpersonální konflikty* pracovali M. Deutsch (New York), E. Apfelbaumová (Paříž), H. Kelley (Los Angeles), J. Křivoňová a L. Kubíčka (Praha). Diskuse ukázala, že sociální psychologie rozvinula dnes široký rejstřík experimentálních her, které umožňují sledovat chování lidí v průběhu dlouhého sledu jejich vzájemných aktivit. Byla věnována pozornost kognitivním a motivačním faktorům ve hře, vlivu rozdílu v inteligenci pohlaví a mocenském postavení na rozhodování, důsledkům zásahu třetí osoby, atd. Po metodologické stránce bylo zdůrazněno, že kromě hry samotné se stále častěji vyhodnocuje rozhodování a motivační struktura před hrou a po hře.

4. Čtvrtou skupinu *Sociální psychologie jazyka* tvořili W. Lambert (Montreal), T. Slama-Cazacu (Bukurešť), J. Janoušek a J. Průcha (oba z Prahy), M. Pêcheux (Paříž), R. Rommetveit (Oslo) a P. Schönbach (Frankfurt n. M.). Jako východisko svého uvažování vzala skupina výmluvu jako celek, tj. včetně mluvčího a posluchače, zprávy, kódu, kanálu a kontextu. Diskuse se potom soustředila na problém kontextu v jeho různých rovinách — situační, přírodní, ekologické a kulturní, a na vliv kontextu na průběh jazykové komunikace. Tento vliv může být přímý i zprostředkovaný.

5. Jednání páté skupiny *Meziskupinové vztahy* se zúčastnili H. Tajfel (Bristol), M. Jezernik (Lublaň), Barbierová, Galdová a Iacono (všichni z Neapole), D. Campbell (Evanston), Z. Helus (Praha), I. Katz (Ann Arbor) a M. Seeman (Los Angeles). Po metodologické stránce se skupina zabývala experimentálním využitím minimálních situací k izolování základních proměnných meziskupinových vztahů a využitím kvazi-experimentálních projektů a kulturně srovnávacích výzkumů. Kromě toho se skupina zabývala řadou teoretických problémů. Značná pozornost byla věnována nepřivilegovaným skupinám, zejména úloze odcizení a bezmocnosti v sociálním přizpůsobování těchto skupin a výkonové motivaci členů těchto skupin. Dále se diskutovalo k základním proměnným